

SOUČASNÉ POSTAVENÍ ČESKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ PŘED VSTUPEM DO EU

PRESENT POSITION OF CZECH AGRICULTURE BEFORE THE EU ACCESSION

Jaroslav Palas

Vážené dámy, vážení pánové,

vítám příležitost informovat vás na plénu Agrárních iniciativ o současném postavení českého zemědělství před vstupem do EU. Setkání odborníků na této významné každoroční akci má již svoji tradici a v souladu se svým názvem iniciuje nové poznatky a přístupy vzešlé z této akademické půdy.

Česká republika se plně hlásí k evropskému modelu multifunkčního zemědělství, který chápe zemědělskou výrobu nejen jako zdroj bezpečných a kvalitních potravin, ale i jako významný prvek při tvorbě a ochraně krajiny. Snaha všech opatření ministerstva zemědělství směřuje proto k novému trendu, který EU uplatňuje, a to podpořit integrovaný rozvoj venkovského prostoru, ve kterém zemědělství hraje rozhodující roli. Mezi naše priority patří především stabilizace zemědělské výroby, udržení jejího rozměru, zachování a zvelebování kulturní krajiny při zajištění dostatku pracovních příležitostí a rozvoj infrastruktury ve venkovských oblastech.

V současné době probíhají na MZe stále intenzivnější přípravy na zavádění prvků Společné zemědělské politiky EU, protože okamžikem vstupu musíme mít plně funkční všechny tržní organizace pro obiloviny, olejniny, cukr, mléko a další. Do české legislativy musí být rovněž implementovány všechny unijní směrnice počínaje bezpečností potravin, přes welfare zvířat až po ochranu životního prostředí prostřednictvím nitrátové směrnice.

Sílicí tlak evropských spotřebitelů na kvalitní a zdravotně nezávadné potraviny vedl v Unii také k přijetí přísných hygienických norem v oblasti živočišné a rostlinné produkce a také při jejím zpracování, skladování a dopravě.

České potraviny mají vysoký standard a jsou z pohledu zdravotní nezávadnosti v celosvětové soutěži velice úspěšné. Stačí si uvědomit, že v uplynulých letech všechna významná potravinová selhání a kausy spojené s překročením limitů škodlivin, či vzniku onemocnění, se odehrávala mimo naši republiku, nebo se k nám dostávala následně s globalizací trhu s potravinami a krmivy.

Trh zemědělskými a potravinářskými výrobky s Evropskou unií se snažíme v předstihu co nejvíce liberalizovat, aby ke změně tržních podmínek došlo plynule, abychom byli dostatečně připraveni. Nelze vyloučit, že k určitým překvapením může dojít, zvláště od některých agrárních států, které spolu s námi do Evropské unie vstupují a budou se snažit konkurovat především cenou. Není pochyb o tom, že i naši potravináři dokáží dodat na trh výrobky velice levné a přitom bezpečné. Potraviny a zemědělské produkty nesoucí nově udělovanou značku KlasA jsou nadstandardní kvality a splňují kritéria, která vedou v konečném efektu k jedinečnosti českých produktů.

Národní program podpory domácích potravin, jehož součástí je právě značka KlasA, bude pokračovat i po připojení naší republiky k Evropské unii a jsem přesvědčen, že bude významnou pomocí při uplatňování našich výrobků ve společně Evropě. České potravinářské výrobky jsou vysoce kvalitní a konkurenceschopné ve srovnání s Unií a jejich výhodou je v mnoha případech právě originalita receptury a netradičnost jejich zpracování.

Pokud jde o současný stav v zemědělství, navzdory nepřízni počasí celorepublikové výsledky letošních žní nenaplnily katastrofické odhady. Přesto budou mít značný ekonomický

dopad především na klasické produkční oblasti a na živočišnou výrobu. Současná bilance ukazuje, že v porovnání s loňským rokem je u obilí výnos z hektaru o 0,15 t menší a dosáhl 4,01 t/ha, celkově pak bylo sklizeno 5,3 miliónů tun základních obilovin, což je přibližně o 800 tisíc tun méně než v roce 2002. Tento stav by měl být impulsem k oživení cen obilovin, podobně jako je tomu na mezinárodních trzích.

Nepřízeň počasí pronásledovala zemědělský sektor prakticky po celý rok. Holomrazy v průběhu prosince 2002 i v prvních dvou měsících roku 2003 způsobily značné poškození porostů ozimých obilovin a olejnin. Možná kompenzace ztrát ozimů zasetím většího množství jařin i provádění jarních polních prací se rovněž zkomplikovala díky silnému zamokření půd v důsledku povodní a v průběhu letošního léta i dlouhotrvajícím extrémním suchem. Vláda uvolnila finanční prostředky ve výši 3,4 miliardy Kč na kompenzaci škod způsobených zaorávkami a na stabilizaci celého sektoru. V současné době jsou již poskytovány zemědělcům prostředky v rámci nařízení o uvádění půdy do klidu, a to v prvním kroku 400 Kč/ha orné půdy.

Kvóty a limity pro národní produkci, vyjednané v závěru roku 2002, jsou u většiny projednávaných komodit vyšší než je naše současná produkce, což zajišťuje udržení rozměru zemědělství v ČR.

MZe obdrželo zatím poslední příslib rozpočtu pro rok 2004 ve výši 22,9 miliard Kč. Mimo tento objem pro resortní rozpočet je navržen výdajový limit pro Státní zemědělský intervenční fond ve výši 7,230 Kč. Finanční zdroje pro resort zemědělství pro rok 2004 mají čtyři základní formy:

- ◆ zdroje EU určené v Kodani na přímé platby v režimu přechodného období let 2004 – 2013 (počínaje 25% sazeb přímých plateb v roce 2004), které je možno vyplatit formou zjednodušeného systému administrace podpor nebo je lze vyplatit současným standardním způsobem.
- ◆ národní zdroje pro dorovnání,
- ◆ finanční prostředky v rámci strategických materiálů:
 1. HRDP (Horizontální plán venkovského rozvoje) 14,5 miliard Kč z EU pro období let 2004 – 2006 + 3,6 miliard Kč pro spolufinancování z národních zdrojů, pro integrovaný rozvoj venkova bude podle těchto předpokladů v uvedeném období k dispozici cca 18 miliard Kč.
 2. OP (operační program) cca 6,0 miliard Kč z EU pro léta 2004 – 2006
- ◆ finanční prostředky na tzv. národní podpory (state-aid); v současné době se na MZe tvoří seznam národních podpor (dotačních titulů) po vstupu ČR do EU.

Pro první programovací období – rok 2004 – je v případě nevyčerpání celého objemu peněz určených pro tento rok vyjednána možnost jejich přesunutí do roku následujícího (2005) doprovázená změnou Programového dokumentu.

V těchto chvílích vrcholí naše přípravy na implementaci programů EU směřujících na mimoprodukční a environmentální funkce zemědělství, tedy HRDP a SOP, tj. na oblasti hrazené na principu spolufinancování ze strukturálního fondu EAGGF.

V rámci Operačního programu „Zemědělství“ jde: o investice do zemědělských hospodářství, o podporu začínajícím mladým zemědělcům, o odbornou přípravu a vzdělávání

pracovníků v resortu, o podporu lesnictví, o zlepšení zpracování a uvádění zemědělských produktů na trh a o podporu přizpůsobení a rozvoje venkovských oblastí.

V rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova jde o priority zalesnění zemědělské půdy, předčasný odchod do důchodu, agro-environmentální opatření a o podporu méně příznivým oblastem (LFA) a oblastem s environmentálními omezeními

Již několik let jsou dotační tituly MZe nastaveny tak, aby podporovaly výrobu v produkčních oblastech a mimoprodukční funkce zemědělství, především v oblastech LFA. Jedná se například o: podporu chovu krav bez tržní produkce mléka, podporu chovu ovcí a koz, zatravnění orné půdy, zalesňování zemědělských půd, zakládání porostů rychle rostoucích dřevin určených pro energetické využití a další.

V současné době vzniká nová agrární koncepce, ve které bude kladen větší důraz na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství, péči o krajinu, ekologii, udržení obyvatel na venkově a větší důraz na racionální hospodaření v produkčních oblastech. Systémem podpor vláda umožní spravedlivou soutěž českých zemědělců v evropském konkurenčním prostředí.

Jak v ČR, tak v EU, je vedle mimoprodukčních funkcí zemědělství kladen velký důraz na multifunkčnost lesů. Vedle jejich využívání jako obnovitelného zdroje dřeva jsou to zejména ochranné funkce lesa, zejména biodiverzita, místní a regionální klima a ochrana vody a půdy. V posledních deseti letech se zvýšila se i role lesů pro jejich schopnost vázat oxidy uhlíku, roste i jejich funkce rekreační.

Všechna opatření, která se vztahují k lesům, lze zároveň vnímat jako podporu venkovských oblastí, jako stimulaci ke svépomoci, k odstartování aktivit, které budou využívat místní zdroje, a obyvatelé venkova z nich také budou profitovat. Významnou částí připravované koncepce je péče o vodní zdroje a jejich využívání.

Vláda bude pokračovat ve vodohospodářské politice zvyšující kvalitu povrchových a podzemních vod a jejich účelné využití a zabezpečení ochrany území před záplavami a vodní erozí, včetně podpory další výstavby vodohospodářské infrastruktury.

Péče o vodní zdroje je jedna z mimoprodukčních funkcí zemědělství a udržování krajiny, základem je využití přirozených i umělých rezervoárů krajiny a podpora a obnova přirozené sorbní schopnosti půdy, která byla v posledních 50-ti letech přehlížena.

Vzhledem k tomu, že z ČR odtéká voda do třech moří a její jakost ovlivňuje řadu okolních států, je ochrana a udržování vodních zdrojů zájmem nejen naší republiky, ale i sousedních zemí.

Závěrem mohu konstatovat, že do integračního procesu jsme za poslední léta vložili značné finanční prostředky, práci a obrovské úsilí. Proto jsem přesvědčen o tom, že české zemědělství je na integraci do silného ekonomického a kulturního celku, kterým EU bezesporu je, dobře připraveno. A to nejen stát a jeho instituce, ale zejména samotní podnikatelé, kteří chtějí na společném evropském trhu uspět.

Přizpůsobení se požadavkům Unie ovšem vyžaduje nejen naše úsilí, ale také finanční prostředky. EU nám formou různých předvstupních programů již umožnila spolufinancovat příslušné projekty z jejich zdrojů a jsem rád, že jsme této možnosti plně využili a se stejnou iniciativou se uchopíme i příležitostí, které budeme po vstupu do EU mít.

Přeji vaší konferenci hodně úspěchů a nových impulsů k plnění náročných úkolů, které budeme společně řešit.

Ing Jaroslav Palas
ministr zemědělství ČR